

quām inducit, ut credant, Christum, qui adē sapiens, mitis et humiliis corde, et ab omni inordinatā animi affectione alienissimum semper fuit, eō insanie, fastos et superbie esse delapsum, ut Deum esse dicere, idque sili si firmissime persuaderet, etiam si (ut incredibili blasphemati) Deus non esset. Ceterū jampridē Seraphicus doctor S. Bonaventura, divinitatem Christi ex ejusdem passione et morte his verbis (1) intulit: «Peto, an Deus erat iste, qui passus est, an non? Si sic, habeo propositum... Si autem dubitas, ostendo non erat ipa passio, ipsum fuisse Deum. Nam si non erat Deus, et dicebat se Deum esse, erat superbissimus hominum, inō et demonum; quia Lucifer nunquam dixit se esse Deum, licet quantum ad aliud voluntate esse similis Altissimo. Sed sic superbum impossibile est, tantam dejectionem, illusionem, passionem, et ignominiosam mortem subire, tam voluntariet, tam humiliter, tam pacifice, et velle cum peccatoribus reputari.»

Scholion. Sunt equidem multa, quæ increduli contra sapientiam et sanctitatem Christi blasphema effutint; sed ista alibi per decursum hujus operis commodius refutabimus.

30. Quares IV: *An divinitas Christi etiam ex eisdem miraculis in Evangelio recensiti demonstrari possit?*
Res. affirmativa, et ita argumentum: Christus patravit vera miracula in confirmationem sue divinitatis; atque est impossibile fieri miraculum in confirmatione doctrine falsae: ergo Christus est verus Deus. Major demonstratur. Nam quod Christus patravit vera miracula, ex instituto ostendemus infra: quod autem in confirmatione sua divinitatis miracula fecerit,

pate in primis ex Evangelio S. Joannis, cap. 20, at-
testantis: *Multa quidem et alia signa fecit Jesus... quo-*
nus non scriptum in libro hoc. Hec autem scripta sunt,
ut credatis, quia Jesus Christus est Filius Dei, et ut cre-
dentes vitam habeatis in nomine ejus. Porro, inter mi-
racula quia Christus edidit in confirmatione divini-
tatis sua, unum ex precipiis fuit resuscitatio Lazar, iam 4 dies in monumento habentis. Quod enim Christus
hunc miraculum precipue in confirmationem sua
divinitatis direxerit, constat ex verbis Christi Lazarum
resuscitare volentis. Nam cum lapidem sepulcrem
tulissent (**2. Jesus**, *etlevit sursum oculis, dixi: Pater,*
*gratias ago tibi, quoniam audisti me. Ego autem sci-
bam, quia semper me audies, sed propter populum, qui*
*circumstans, te credat, quia ne miseri. Quasi di-
ceret: Causa propter quam, ô Pater! has tibi num
publicè gratias ago, ea est, ut populus, qui adest, et
coram eis tam post insigne molitur, credat, me esse*
Filium tuum, à te in hunc modum missum. Similiter,
quod miracula in confirmatione sua divinitatis
se a factis sicut, Christus claram asseruit, dum Iudei
Ait, quia se Filium Dei dixit, lapide volebant.
At enim, apud eos Iacob, 40: Si non facio opera patetis

(1) In Opusculo, cui titulus : *Stimulus divini amoris*, p. 1, cap. 6.

(2) Joan. 11, 41 et 42. Porro, quod resuscitatio Lazarus fuerit verum miraculum, ostendemus infra, sect. 3. num. 85. 97.

877 PARS VII. SECT. III. DE MIRACULIS
rabilibus. Unde sicut nequit falsum loqui, ita miraculis
nequit falsum confirmare.

32. Scholion I. Evidem sunt prater hactenus allata adhuc plura alia argumenta quibus solidè probatur divinitas Christi, ex gr., ex propheticis V. T. in Iesu Nazar. tanquam vere Messia, et Filio Dei impletis, ex ejus gloriose resurrectione, etc., qua singula Thyrus Gonzales (1) doctrinam proferet et stabilvit. Verum, ne presens opus nostrum in minima molem excrescat, prius dicta sufficiunt, et revera sufficiunt. Alia potentissima argumenta pro divinitate Christi legi possunt apud laudatum auctorem, aut aliis, qui de hoc dogmate scripserunt, quales, ex gr., sunt Cl. Anton. Zeigler in dissertatione de Incarnatione Verbi Incolastis triis editi, et publicè pronunciatâ an. 1753 Itaque, si hoc sensu accipias miraculum, id definitum erit, quod sit effectus supernaturalis, insolutus, et sensitibilis. Dicitur 1° Effectus supernaturalis, id est, cuius ratio sufficiens existentia non est in natura creati (1). 2° Insolutus, quâ voce hic non significatur, ram quid aut infrequens, sed aliquid quod fit contra prater solium seu communem naturæ vel gratiarum cursum et ordinem. Nam, etiamis quis quotidie, ex gr., mortuos resuscitat, tamen miraculum esset, quod id prater communem naturæ cursum contingat, ut S. Thomas (2) bene observat. 3° Sensibilis, ob rationem poul' ante atlamat. Ex hac definitione sequuntur haec corollaria.

gustatio typi cuta, et propriae publicatio ann. 1755, quest. 5. Item C. Alroy. Merz, in opusculo Auguste an. 1756, germanice edito, cui titulus: *Hat wohl die Hartherzigkeit und Verwegigkeit der Naturalisten, der Freidenker, und aller Unchristen eine ihres Gleichen?* Latinè sic veri posset: *Daturne pertinacia et enducia similis pertinacia et audacie naturalistarum, incredulorum, et querunquem deniai à religione christiana alienorum?* In quo scripto ostenditur mira consensio inter vetus et novum Testamentum circa Christum ianuam Messiam, Redemptorem mundi, verumque Deum et hominem.

34. Corollarium I. Quidquid Angeli seu boni seu mali viribus suis naturalibus prater aut contra ordinem et leges naturae communem faciunt, non est miraculum strictè et propriè tale; quia id non superverit tenuis natura creare, nempe angelica: nihil minus multi id, quod Angeli ex speciali sessione Dei prater aut contra communem ordinem naturae faciunt, vocant miraculum, scilicet in sensu latiore acceptum. Hui proin si miraculum tam strictè quam latè tale una definitione complecti velint, dicere debent: *Miraculum est effectus insolutus immediatus à Deo vel à creatura ex speciali iussu ex voluntate Del productus*

Scholion II. Objectiones, quas increduli contra nostra argumenta superius allata, nempe contra sapientiam, sanctitatem et miracula Christi in medium proferunt, sequenti sectione tertia commodius solvemus.

SECTIO III.

DE MIRACULIS CHRISTI IN S. EVANGELIO RECENSITIS.

Est hoc argumenti genus altiori indagine dignum, qui increduli nostris exatis, Voltairius, aliquip cum spinosiss, naturalisti, ceterisque huius furoris philosophastri quavis miracula, aut certe eorum pleraque eou iniania, ridicula, aut omnino impossibilitas, explorare solet. Horum itaque incredulorum insciam ac impudentiam demonstratur, agimus primò de miraculis in genere; dein de miraculis Christi in specie, ac primò quidem de his universè spectatis: dein verò de eorum precipuis particulum consideratis.

CAPUT PRIMUM.

De miraculis in genere.

53. Quæres I: *Quid sit miraculum?* Resp.: Ex variis, que à theologis et philosophis traduntur, definitionibus, miraculum optimam censemus hanc: *Miraculum strictè tale est effectus supernaturalis, insolutus. Additum aliqui vocem, sensibili. Dùm enim miraculum vocamus, rem quasi admiratione plenaria designare volumus, quia sensibus nostris rotat et omnius fili manifesta-*

(1) In *Manuductione ad conversionem Mahumetorum*, p. 1, cap. 1 usque ad cap. 12. Edition. Diling. an. 1689.

(1) Veteres alii verbis dixerunt : « Effectus supernaturalis est, qui vires et exigentiam totius naturae crevit. »

(2) In 2 dist. 18, quest. 1, artic. 5, ad 2

CHRISTI IN EVANGELIO RECENSITIS. 878
quaque Deus tanquam signo quodam extraordinario

nobis sunt voluntatem et gloriam manifestare vult. Itaque, si hōe sensi accipias miraculum, id definiendum erit, quod sit effectus supernaturalis, insolitus, et sensibilis. Dicitur 1^a Effectus supernaturalis, id est sensibilius ratio sufficiens existentia non est in natura creatā (1). 2^a Insolitus, quā voce hic non significatur, rūrum quid aut infrequens, sed aliquid quid fit contra prout soliter estūtū communem naturę vel gratia cursum et ordinem. Nam, etiam si quis quotidie ex gr., mortuos resuscitat, tamen miraculum esset, non id prater communem naturę cursum contingere, ut s. Thomas (2) bēnū observat. 3^a Sensibilis, observationem paulo ante allatum. Ex hac definitione sequuntur hęc corollaria.

34. Corollarium I. Quidquid Angeli seu boni seu mali viriis suis naturalibus praeter aut contra ordinem et leges naturae communes faciunt, non est miraculum strictè et propriè tale; quia id non super virtes totius naturae creatae, nempe angelicæ: nihil enim multi id, quod Angeli ex speciali iussione Dei praeferat aut contra communem ordinem nature faciunt, vocant miraculum, scilicet in sensu latiore acceptum. Il proī si miraculum tam strictè quam late tale una definitione complecti velint, dicere debent: *Miraculum est effectus insolitus immediatus à Deo vel à creaturā ex speciali iussione Dei producitus.*

Corollar. II. Complura in SS. Litteris, et sanctorum miracula recensentur, que Angelorum virtus naturabilis (quarum limites quidem nobis incognitae sunt) evenire posuerunt, et tamen pro veris miraculis, tempore in sensu latiore acceptis habentur, ut mutatio quae in vim, sol consistens ad imperium Iose, etc. Ratio est: Deus angelicam inter et humanam naturam ordinem quemdam constituit, vi cuius certa beneficia per Angelos hominibus exhiberi pro sua benignitate voluit; ita tamen, ut virtus suis preter aut contra ordinem nature consumetur nunquam ultantur, nisi ad iusmodi extraordinarium effectum praestandum speciatim mittantur a Deo, a cujus nuto semper plenissime pendent. Unde licet in rigore metaphysico hujusmodi operationes angelice miracula strictè dicta et effectus supernaturales non sint, quia vires naturae angelicæ non supererant, diel tamen possunt miracula in sensu quodam latiore, ac rectè admittuntur pro legitimi probationibus sanctitatis, et immiscuntur se fumini, presertim ubi de hominis, cuius intercessione ea patrarentur, virtutibus per processum premium effectuationis aut canonizationis jam aliunde sat constat.

Corollar. III. *Creatio animæ rationalis, quamvis otius naturæ creata transcendat, non tamen est miraculum, quia non est effectus insolitus; sed fit à Deo ex tua communem naturæ legem, foetu humano in utero materno ritè disposito.*

Corollar. IV. Quavis omne miraculum (si strictè tale sit) effectus supernaturalis, seu superans vires et exigentiam totius nature creatae esse debeat, non tamen vicissim omnis effectus supernaturalis est miraculum. Nam justificatio impii, aliaque supernaturales operationes, que à Deo in nobis sunt juxta stabilem quandam legem supernaturali fini nostro accommodata, item confectio Eucharistia, aliquunque sacramentorum non rescentur inter miracula; quia non sunt effectus insolitus, sed sunt juxta communem gratiae ordinem, in hæc providentia à Deo statutum. Si tamen justificatio impii fiat subito et repente, Deo tam vehementer animam movente, ut statim quamcum justitie perfectionem assequatur (prout factum est in conversione D. Pauli), talis mutatio juxta D. Thomam (1) est, et rectè dici potest miraculum gratiae. Sicut enim instantanea sanatio gravis morbi miraculosa est, qui præter communem nature ordinem est; ita repentina illa conversio censetur miraculosa, quia præter communem gratiae ordinem fit.

Corollar. V. Mala est miraculi definitio, quam Spinoza statuit, qui miraculum vocat naturæ opus, cuius causam naturalem exemplo alterius rei solite explicare non possumus. Similiter aliis inepit philosophantur, qui quodvis miraculo cum miraculis miscent, quasi monstra quoque in numero miraculorum essent. Genius enim character, quo miraculum ab aliis nature operibus discernitur in eo consistit, ut effectus aliquis universe nature create vires ac leges communies excedat, non saltem, ut ex speciali. Dei iussu et voluntate fiat contra vel præter consuetum ordinem naturæ et gratiae.

(1) Quæres II : *Quotuplicis generis miracula sunt?* Resp. : Miraculum varè dividitur, et primò quidem in strictè et latè tale, uti præcedente numero 54, corollar. I, iam indicavimus. Nimirum Miraculum strictè tale est effectus insolitus (2) excedens vires totius naturæ create, ex. gr., resuscitatio mortui, prout infra, num. 95, amplius declarabitur. Miraculum latè tale est effectus insolitus, qui quidem excedit vires naturæ corporeæ et visibilis, non item spirituum creatorum, producibus ab his potest tantum ministerium Dei, ad hujus iussionem imperiumque, ut cùm Angelus Domini descendit forecum Babylonicum et excusit flammam ignis, vel cùm prophetam Habacuc transiit Babylonem supra lacum, in quo erat Daniel, vel cùm in eastris Seuacherib interiecit centum octoginta quinque milia hominum. Hæc quidem et similia vires naturales Angelorum laud excedere videntur, et tamen in miraculis numerantur; quia extraordinaria hæc operations ab Angelis non siefabant, nisi speciali Dei iussu, et quidem præter communis leges et ordinem à divina Providentiæ Angelos inter et homines constitutum (3); unde etiam hi effectus Deo

(1) Vide sequenti numero 55, divisionem miraculi in strictè et latè tale.

(2) Vox insolitus hic sumenda est in sensu num. 55 explicato.

(3) Vide Clariss. Berthold. Haüsser Philosophie

tangam cause principalis, Angelis vero solùm tanquam administratoris spiritibus tribuntur. Ceterum, quod nos vocamus miraculum strictè tale, alio nomine appellatur miraculum prime classis; et quod vocavimus miraculum latè tale, dicitur miraculum secunda classis, prout Cl. Aloysius Merz, in concio polemica de Miraculis an. 1779, in festo S. Hilarius habita, pag. 12, rectè observat. Béni tamen notandum, hanc divisionem in miracula prime et secunde classis columnodum respectu virium creatarum, quas alia miracula transcendunt, locum habere; non autem respectu Dei, cùm miraculum alterum præ altero haud difficultius est; cùm Deo nihil difficile sit, iuxta illud Genes. 18, 14 : *Nunquid Deo quidquam est difficile?* Et Jerem. 2, 17 : *Non erit tibi (Deo) difficile omne verbum.* Et v. 27 : *Ecce ego Dominus universi carnis; nunquid mihi difficile erit omne verbum?*

Secundò, miraculum dividitur in miraculum quod substantiat, et miraculum quod modum duntat. Miraculum quod substantiat est, quod omnium creaturarum naturales vires exsuperat, uti resuscitatio mortui ad vitam. Miraculum quod modum dicuntur ii effectus qui in his quidem rerum adjunctis, in quibus producuntur, exsuperant totius naturæ vires, aut certè sunt contra aut præter communem nature ordinem, non tamen in omnibus universæ circumstantiis. Talis est, ex. gr., momentanea leprosa sanatio, quae tam longiori tempore arte etiam humanam obtineri posset. Neque audiendus hic est Rousseau (1) dicere, instantanea hominis sanationem tam parum transcendere vires naturales, quā parum mortem instantaneam. Sed turpiter errat. Quotidiè enim videmus, homines instantaneè mori, et medici ac chirurgi faciliè nobs ostendunt causas repentinæ ejusmodi facti. Vicissim videmus quotidie morbos non aliter quam successivæ et gradatim sanari. Certe humores penitus corrupti, aut organa destructa in momento nequeunt naturaliter, aut juxta communem nature ordinem renovari et in integrum restituvi.

Tertiò miracula denique dividuntur in ea, que supra, præter, aut contra naturam sunt. Miraculum supra naturam est, quod semper et in quibuscumque circumstantiis excedit naturales vires totius naturæ create, ut resuscitatio mortui. Miraculum præter naturam dicitur effectus, quem quidem natura crea produce posset, sed non eo modo, quo hic et nunc fit, ex. gr., subiö, sine adhibitis mediis, etc. Tali est instantanea curatio morbi sine adhibiti medicina. Miraculum contra naturam est, cum in natura datur dispositio contraria effectibus miraculosis, qui ponuntur, ex. gr., dum orante Isaïa 4 Reg. c. 20, umbra solis decem lincas in horologio Achaz retrogradi cursu repetit, ut rex Ezechias infirmus de futurâ intra triduum valetudine certior redderetur.

56. Scholion I. Qui plura de definitione miraculorum, et de aliis rebus ad miracula pertinentibus rem tom. 2, § 543, ubi hæc de re validè eruditè et doctè disserit.

(1) In Epist. La Montagne, v. 101.

PARS VII. SECT. III. DE MIRACULIS CHRISTI IN EVANGELIO RECENSITIS.

Certè vires, unde effectus pendent, etsi sint essentiales, tamen in ente mundano semper sunt limitatae et infinite; ergo à vi maiore, presertim à divina et infinita impediri et superari possunt. Prætereà, fatigatis ipsi adversariis, effectus naturales nullam involvent repugnantiam, sed possibles sunt; ergo neque eam involvunt effectus miraculosi. Aut num Deo difficilis est quinque panes in quinque milia virom multiplicare, quā semina plantarum, totamque rem mundanam universitatē est nihil creare? Et sic de aliis miraculis loquendo.

58. ARGUMENTA CONTRARIA INCREDULORUM.—Opponunt 4^a: Miracula Dei imprudentiam, impotentiam, et mutabilitatem argunt; ergo impossibilia sunt. Probat. Nulla est ratio sufficiens, cur Deus miraculum patret; quasi verò per viam ordinis naturals finem suam assequi non posset, ac ita tenderet: *Nequo per totius nature leges, per eternæ meæ decreta et consilia finem meam obtinere;* mutabo igitur mea consilia, et contra eternas meæ leges aliquid officiū ad obtinendum id, quod per illos obtinere non possum. Atqui hic modus tendendi est Deo indigneus, et in eo argueret imprudentiam, infirmitatem ac mutabilitatem, adeoque hoc ipsi impossibile est. Ita complures increduli (1).—Resp. : Neg. ant.; ad prob. nego majorem. Num ratio sufficiens Deo patrandi miracula est, ut eō manifestius ostendat suam de re quāpiam voluntatem, aut ut confirmet veritates à se revelatas, eas maximè, que omnime humanam rationem supererant, et ad quas amplectendas vis miraculorum potentissimum mouere potest. Ceterum omnia consilia seu decretâ Dei sunt infinita sapientia et potentia facta et prædicta, nec eis voluntate, siquidem absolute aliquid statuat, una creatura resistere potest. Falsissimum quoque est, quod Deus, quando aliquid contra aut præter communem nature leges efficit, seu miraculum patrat, eternas suas leges mutet. Non mutatur Deus, aut eius decretâ, quia jam inde ab aeterno eidem simplicissima et immutabilis voluntate, quā leges nature generatim observari volunt, simul certis temporibus contra illas leges agere decrevit; quemadmodum, si princeps eodem tempore, quo legem aliquam statuit, simul exceptione addat, et in certis circumstantiis eam non obligare declaret. Quia parum igitur talis princeps ob hunc decernendi modum inconstantie vel mutationis aliecius argui potest; tam parum, immo multò minus, Deus notam inconstantie, mutationis aut aliecius alterius imperfectionis contrahit, ab aeterno decernendo, et in tempore efficiendo quidquam contra generalem nature ordinem; cùm præseruum sapientissimos fines in miraculis aquæ per solito naturæ cursu decernendis habeat. Elegeranter hanc in rem S. Thomas (2), de miraculis loquens, ait: *Dicendum, quid Deus non facit contra rationes naturales mutabili voluntate; nam Deus ab eterno*

(1) Dict. Philos. Miracles. Christian. dévoilé, c. 6, p. 69 et 75. Philos. de l'Illist. 35, 2. Lettre à Eugène, p. 45. Le bon sens, § 129, etc., etc.

(2) Vide operum D. Thome tomum 8, completemen questiones quodlibetales, quest. 6 de Miraculis, art. 1, ad 6.

praevidit, et voluit se facturum, quod in tempore facit.
Sic ergo instituit naturę cursum, ut tamen praeordinatur in internā suā voluntate, quod præter cursum istum quandoque facturus erat. Id ipsum etiam alibi (1) doctor Angelicus docet.

39. Oppon. 2^a: S. Augustinus, lib. 26 contr. Faustum, cap. 5, de miraculis loquens, ait: « Deus creator et conditor omnium creaturarum nihil contra naturam facit: id enim erit cuique rei naturale, quod illi fecerit, a quo omnis modus, numerus et ordinatio naturae est ... Sed contra naturam non incongruum dicimus aliquid Deum facere, quod facta contra id quod novimus in natura: ergo nunquam fit nec fieri potest miraculum propriæ tale, seu effectus supra ut contra leges naturae, sed id duxunt miracula dicunt, quod quidem fit iuxta leges naturae, seu nobis ineognitis; seu, ut Augustinus loquitur, quod fit contra id quod novimus in natura. — Resp.: Come ant., neg. cons. Nam S. Augustinus, dum ait, Deum nihil contra naturam facere, non vult, non fieri, nec posse fieri miracula propriæ talia id est, effectus communibus naturae legibus non conformati, sed solum vult voluntatem Dei, quia miracula decernit et efficit, non esse contraria voluntati Dei, quia communem nature cursum seu communes naturae leges descrivit, quia dum has ab aeterno statuit, simul ab ipsis exceptione per certis circumstantias facient decretivit; exceptio autem a communī lege facta ab ipso legislatore, utique hujus voluntati contraria non est. Unde idem S. doctor aliib, 1. 21 de Civ. Dei, cap. 8, ait: « Quomodo est contra naturam, quod fit Dei voluntate, cum voluntas tanti Conditoris conditio rei cuiusque naturae sit? »

40. Corollarium I. Data nostra responsio et explicatio S. Augustini omnino conformis est doctrina D. Thomae, qui citans pro se objectum, de quo agimus, locum S. Augustini, ita inquit loc. cit.: « Si ordo rerum consideretur, prout dependet a primâ causa, sic contra ordinem rerum Deus facere non potest; si enim sic faceret, faceret contra suam prescissionem, aut voluntatem, aut bonitatem. Si verò consideretur rerum ordo, prout dependet à qualibet secundarum causarum; sic Deus potest facere prater ordinem rerum, qui sed causarum secundarum ipse non est subjectus, sed taliis ordine ei subjicitur, quasi ab eo procedens... Unde ei poterit prater hunc ordinem institutum agere, cum voluerit, puta, agendo effectus, secundarum causarum sine ipsis, vel producendo aliquos effectus ad quos cause secundariae non extundunt. Unde et Augustinus, 26 contra Faustum, cap. 5, ait, quod *Deus contra sortitum cursum naturæ facit, sed contra summam legem nullo modo facit, quia contra seipsum non facit.* » Hincus docto Argentorati.

44. Coroll. II. Quandò S. Augustinus loc. eit. de miraculis loquens, ait, *Deum contra naturam facere (seu miraculum patrare)*, quandò facit contra id quod

(1) Part. 1 Summae theol. q. 105, a. 6 ad 5.

PART VII. SECT. III. DE MIRACULIS CHRISTI IN EVANGELIO RECEPTSITIS.

cum inter Dei perfectionem et leges determinatas motus nulla necessaria connexio concipi vel exhiberi possit (1).

44. Scholion. Quamvis complures aut plerique increduli possibilitem et existentiam miraculorum propriè et strictè talium impugnunt; unus tamen ex eorum primipilis, nimisrūm Jacob Rousseau, possibilitem miraculi apertè fatetur, et contrarium sentientes impieatis et amentiae arguere non dubitat. Nam postquam (2) questionem proposuit his verbis: *Potestne Deus miracula patrare, hoc est, leges, quas fecit, moderari?* Respondet et ait: *Hanc questionem serio discutere velle, esset impium, vel absurdum. Qui enim ad negaret, in moriorib[us] includendus esset.* Nihilominous, eti idem famosus Genevensis philosophus possibilitem miraculorum recte defendat; tamen, ut mox videbimus, in eo turpiter errat, quod contendat, nunquam nos esse certos de existenti aliquo miraculi determinatè sumpti.

45. Quaræ IV : *An unquam salis certi esse possimus, aliquot miraculatum determinatus sumptum dari, aut datum fuisse?* Resp. affirmativè. Nam nulla est ratio, de hoc prudenter dubitandi. Opponunt quidem Jacob Rousseau (5) aliqui increduli, et aiunt, nos non habemus omnes naturæ vires et leges perspectas, adeoque nunquam esse certos, utrum aliquis effectus sit supra, contra, vel præter omnes naturæ leges tam nobis cognitis, quam incognitis. Sed resp. et dico: *Etsi omnes particulares leges et vires naturæ nobis cognite non sint; tamen scimus, omnes rerum creaturarum vires esse finitas, quo potentia infinita facile supereretur.* Dein ex constanti et uniformi experientia, vel ex ipsâ ratione naturali scimus saltem aliquas naturæ leges, ex gr. quod ignis ritè applicatus corpori combustibili urat, quod verè mortuo vita mediis naturalibus reddi non possit, etc. Quod si igitur contrariarum fiat, vel quod fieri debebat, non fiat, rectè concludimus effectum esse contra vel præter naturæ leges ac vires.

Neque dicas : Fortassis dantur aliae leges nobis incognitae, quibus iste effectus conformis est, licet legibus nobis notis non concordet, ne, inquam, hoc dicas ; nam assertum hoc pro arbitrio finguntur, et portunciam, non veritatis studium indicat. Si enim duplicit generis leges natura invicem pugnantem, note et incognitae, quoque in naturâ oppositi ordines assenserunt, quod absurdissimum est , omnemque ordinem tollit. Præterea, quantumcumque nostra de lligibus et viribus, naturæ cognitio limitata sit; tamen pro certo scimus, neminem paucius verbis, ex gr. : *Lazare, veni foras*, Joan. 11, aut solo voluntatis actu, et solo tactu mortuos ad vitam suscitare, maris aquas dividere, etc., naturaliter posse, nullamque esse legem naturæ, que aliquem ad hos effectus produc-

(1) Vide Cl. Jacob. Zallinger philosophiae t. 1, l. 2, sect. 2, cap. 6, § 48, pag. 226.

(2) In Epist. La Montagne, p. 94.

(3) Emile, tome 3, page 152; 5e Lettre, page 89 et 100.

89 et 100.

dos capacem reddat. Certè omnino gratis, et sine
omni sufficiente ratione talis lex natura fingeretur.
Accedit quòd ejusmodi occulta, et vulgo incognita
lex, qua pro arbitrio homini et ad solum voluntatis
humane actionem prompte esset operari, hoc ipsi non
esset lex natura, sed potius exceptio a reliquo compo-
nentibus naturae legibus, et premeditata harum in-
terruptione, ut Cl. Bergier, loc. cit. § 15, scié ob-
servat.

Dicēs: Quodvis opus, quod dicitur miraculosum est effectus finitus; ergo vires finitas seu creatas numquā excedit. Resp.: Est quidem effectus finitus sit et ex objecto; illius tamen productus superat totius nature create vires, saltem si sit miraculum stricte tale; sicut à pari mirandus, licet effectus finitus sit tamen ejus creatio omnes vires nature create transcondit.

46. Instat Rousseau, et ex alio etiam capite (nempe ex exemplis) testimoniū humani certitudinem mirorum impugnat, Emile, tom. 5, his verbis: *Habent sunt miracula? Sunt scripta in libris. Quis hos libros scripsit? homines. Quis haec miracula vidit? homines qui id testantur. Sed quod continuo testimonia hominum aggerantur, qui nihil narrari, quod ab aliis narrari afferuntur? Et inferius ibid, querit et ita sit: *Quemadmodum est, totum humanum genus obligare, ut credat Moyse aliquis mira operari, que tantum in inspecto exiguntur? Ignobilis Hebreorum populi facta sunt, et de quibus tu tam reliquum humanum genus nihil scis, nisi quod de tuis narrari audit?* Ita theista ille Genevensis, Verum respicit et dico, ad has genra refutandas alio opus non esse quam considerare rationem et modum, quo Deus unus est in religione sua propaganda, eunque comparando cum modo, quo reges terreni utuntur in legibus suis promulgantibus et introducentibus. Isti profecto non immensissima pars, sed per singulis subditis leges promulgant, sed per officiales suos; et quando lex semper promulgata est, pergit obligare subditos, horumque nepotes et aliepotes, donec reveretur, et si non iterum causa est de pone, multa minus singularis illorum causis.*

ratio de novo, multo minus singulari morbi probatur, sed iisdem tantum per continuam traditionem innotescat. Ita se gerunt reges terre, et Rex regum non possit simili modo naturae humanae tam accommodari ut, quando religionem suam promulgat, et miraculis confirmat? Quis es tu, miser philosophus ut modum Deo prescribas, quo sua ipsius tibi ostendere magnum et iniuriam dicas iusta oporteat?

Dein posito, quod Deus totum genus humanum congregasset ad videnda miracula, quia in consecratione Hebreorum aut primorum Christi discipulorum operatus est, num ideò nos aliunde, quam ex solo auditu, et historicorum testimonio illa cognoscere possemus? Aut fortassis Rousseau censuit, Deum deinde continuo eadem miracula coram singulis hominibus reperire, quod olim ad introducendam religionem operatus est? At hoc petere, em insaniare, et negare rubor et fiduciam omnibus traditionibus et testimoniorum historicorum. Deus non operatur miracula sine necessitate, aut si gulari ex utilitate utilitate. Postquam semel fundata est credibilitas, et credibile est, quod Deus operatur.

propagata est religio, miracula ad ejus conservatiōem non amplius sunt necessaria. Miracula autem Moysis et Iesu Christi ab initio legis Mosaicā vel christiana facta nobis sufficienter innotescunt per continuam legitimam traditionem, ut partim alibi sect. 1, cap. 2, q. 5, 6, iam ostendimus, partim infra, num. 51, 64, ostendimus.

47. Scholion. Sapienter acutē observat Cl. Bergier, loc. cit., famosum theistam Jacob. Rousseau sibi hīstipīsi contradicere, dum ex unā parte miraculum definit mutationem sensibilem in ordine nature, tanquam actualē et visibilē exceptionē a legibus naturae communib; simulque possibiliter miraculi defūdit, atque, ex eo Dominum naturae non posse non agnoscē, et suspicī; ex alterā verō parte asserit, miraculum nūquā a naturali effectu omnī certe discerni posse, adeoque esse sensibilem et visibilē exceptionē a communib; naturae legibus, et simul non esse talē.

48. Queres V: *An et quomodo vera miracula à falsis discerni possint?* Resp.: Dantur criteria, seu certa indicia et nota, ex quibus vera miracula a falsis cum sufficiēt certitudine discerni possint, atque de his criteriis fūsi, distinctē et solidē disserunt Benedictus XIV lib. 4 de Canoniz. SS. c. 4, Stattler, in Demonstr. evang. § 175 et seqq. aliisque. Precipua nimirū indicia veri miraculi sunt. I. Diutinūta effectus. Quo enim fictē aphantastice fūnt, citō evanescent: opera autem Dei per se loquendo solent esse durabilē, nisi ratio ulterioris existēt cesseat. Si agri quos Christus sanavit, mortui quos resuscitavit, cacci quos illuminavit, vitam et sanitatem diutius retinēt. II. Invocatio divini Numinis; nam creatura, antequā miraculum patret, debet per invocationem Dei, et confessionem insufficiēt et infirmatis proprie extraordinarium divinum auxilium, quo exspectat, promereri. Sic Elias, 2 Reg. 17, 21, invocatio Dominū suscitatoris ad vitam filium videtur Soreptantē; sic Petrus (Acto. 5, 6) in nomine Iesu Christi iubet claudū ex utero matris sua surgero et ambulare. III. Sanctitas aut probitas patrantis prodigium. Ordinarie enim Deus nomisi per homines sanctos miracula patrat. IV. Honestas et veritas doctrina, in cuius confirmationem miraculum fit. Hinc diabolica, vel à sacrificiis confita erant prodigia, vel oracula, que pro asserendā divinitatem falsorum deorum allegabantur. V. Honestus et sanctus finis patrandi miraculum. Illud attendendum, utrum operans prodigiosum operat ad querendā gloriam Dei et salutem animarū, vel viciū ad auctiōndam suam vanam gloriam, ad obtinendū questum seu lucrum temporale, ad nocendum proximo, etc. VI. Constaūs et universitatis doctorum similitudine et proborum integrē gentis vel plurimum gentium sensus ac persuasio, aliquid pro vero miraculo habentium; maximē si id fiat aut factum sit in ordine ad gentes vel gentes ad certi dogmatiū idū adducantur. Nullo enim modo verisimile est, quod Deus infinitē bonus, potens, sapiens, amansque veritatem, permittat, aut permettere possit in materia

religionis tam turpem ac perniciosum errorem, quin frās à doctis et probis etiam hominibus morali industria detegi possit. Si enumerata haec sex indicia in aliquo facto prodigiis concurrant (prout in prodigiis a Christo et Apostolis patratis concurrunt) non amplius de veritate miraculi prudenter dubitare possumus.

49. Corollarium. Ex dictis patet, famosum Rousseau crassē hallucinatum esse in sequentibus. I^o Dum aut, de miraculis hominēs nominis secundūm sensus suos judicare posse, ac proī, cūm prestigia diabolica eodem modo sensus afficerē possint, quo id faciunt vera miracula, nullum dari sufficiēt discernēlū inter haec, et illusiones magicas. Nam contra est: Miracula seu vera seu ficta faciunt quidem impressionē in sensu; ut sola ratio verum miraculum a falso discernere valet, dum utriusque circumstantias examinat, et ad criteriū paulo autē nobis allegata attendit. 2° Dum ibidem inquit, magos Pharaonis virgas suas eodem modo in serpentes convertisse, sicut Aaron, qui miraculum verum a prestigis magicas discerni poterit. Sed contra est: Quāvis magi Pharaonis, ut scriptus est, Exod. 7, 11, ait, *fecerint similiter*, id est, similia (more hebreico adverbium ponendo loco adjectivi) seu res similes, nempe serpentes, tamen adūtū. Injus conversionis longē erant diversa. Virga enim Moysis conversa in serpente devoravirgas magorum in serpentes conversas, quin magi id impeditre poterint, quo prodigio Deus sat clāre ostendit, se per Moysem et Aarōnum, non verū per magos ēgyptiacos mira patrare, sed horum esse meras deceptiōes. Hinc colliges 3°, quod imperit aut maligne Rousseau asserat, ex diversis eventibus prodigiis inter Moysen, et magos ēgyptiacos variabilitus Pharaonum fors illi aliud concludere potuisse, quām Moysem esse artis magiae magis peritum quām magos nos. Sed contra est: Rex Pharaon non inferebat conclusiōem, quam Rousseau intulit, sed longē prudenter philosopho Genesio concludet se iterātū fatēatur, prodigio Moysis habere Deum auctorem. Unde statim post secundūm plagam ab Moysem ac Aarōnum dixit, Exod. 8, 8: *Orate Dominū, ut auferat rinas à me et populo meo; et dimittat populum, ut sacrificet Dominū.* Similia repetit post plagam quartam, septimam, octavam, nonam, ac meridiā. Nam Moyses tantum nomine Dei locutus est, summaq; confidētū Deum invocavit in patrandis prodigiis. Profecto magus non est, vel veneficus, qui in omnibus suis operatiōibus nomen Domini invocat. Praterea ipsi magi ēgyptiaci, postquā tria prima Moysis prodigia imitati sunt, quartum non amplius patrare poterant, sed cogebantur de miraculoso Moysis virtute fateri, ibid. v. 10: *Digitus Dei est hic*, seuūt chaldaica versio habet: *Deus est plaga istius causae.* Quid, quod non poterint sanare ulcerā sua, quā ipsi cum ceteris ēgyptiacis affligantur, Moysi immitente hanc plagam: Exod. 9, 11: *Nec poterant undecim stare coram Moysi propter ulcerā, quæ in illis erant, et in omni terra ēgypti.* Et ab illo tempore receperunt canebant magi ēgyptiaci, neque amplius coram Moysi comparabant.

889 PARS VII. SECT. 17. DE MIRACULIS CHRISTI IN EVANGELIO RECENSITIS.

Omnibus ergo consideratis, falsum est Genevensis philosophi assertum, præstigia illorum magorum a veris miraculis Moysis discerni non potuisse. Discremuntur sane per invocationem divini Numinis et per suam excellentiam, iuxta modū dicta aliquid divinum sp̄rantem.

50. Queres VI: *An miracula vim probandi habent in materia Religionis.* — Resp. affirmativē. Ratio est, quia Deus est principalis causa omnis veri miraculi; et miraculum est ipsius vox, loqua et testimonium ad hominem, ut pariter jam supra ostendimus. Cū igitur Deus infinitē bonus, sapiens et verax non possit testari falsum, hoc ipso impossibile est, ab eo falsitatem confirmari miraculo tanquam sigillo et testimonio suo; ac proī miraculum, quod in confirmationem religionis editur, infallibilem vim habet probandi, veram esse hanc religionem. Plura hāc de re disserunt Hermannus Goldhagen, et Benedictus Stattler, loc. supra cit., qui etiam opposita incredulorum argumenta solvunt.

CAPUT II.

De miraculis Christi universē spectatis.

Postquā contra incredulos de miraculis in genere disputavimus, iam speciātū de miraculis Christi contra credentes agemus; et in hoc quidem secundo articulo de iisdem universē spectatis sermo erit, in sequenti autem, secundū articulo de precipiis quibusdam, que in Evangelio narrantur, Christi Domini miraculis sigillatum sumptis disseremus.

51. Queres VII: *An Christus miracula patrāvit.* — Resp. affirmativē. Ac in primis, quod stupenda illa prodigia, que ab Evangelistis narrantur, fecerit, prudentē negari inquit, ut supra, num. 20 et 30 jam demonstravimus, et à permultis aliis (1) demonstratur. Evangelista enī sua Evangelia scripserunt paulo post mortem Christi, viventibus adhuc quāplurimis etiam adversariis, quibus perspecte erat res a Christo gesta, nunquam idcirco in iis vocati, aut mendacii vel fraudis aliquis convicti. Illi ipsi quoque, qui à suscepto christianismo iterū defecerunt, et ad prīmāvā superstitiōēm, vel ad heresēs doctrine apostolicas oppositas conversi sunt, inī ipsi gentiles philosophi, Celsus, Porphyrius, aliique omnes seu pagani, seu Judei, eti Christianam religionēm quāvis arte et subtilitate lacecerent, nunquam tamen negare ausi sunt, christum ea prodigia, quae ab Evangelistis narrantur, patrāsse; sed unīcē in illo incubebant, et haec facta prodigiosa adscriberent arti magice, aut fraudiūs vel viribus mere humanis. Inī autem esse hoc incredulorum tam veterū, quān recentiorū effigia, ex solutione sequentium questionum patetib.

52. Queres VIII: *An Christus mira, quæ in Evangelio narrantur, arte magice, seu ope demonis patrāvit, prout propter Iudeos, Celsus, Julianus Apostata, aliique impietatis heroes blasphemant.* — Resp. negativa.

(1) Unus ex precipiis horum est Cl. Thomas Cerboni theol. revelat. tom. 2, l. 5, quæst. 4, artic. 2, § 1.

tive. Nam nec dæmon, nec illus magus potest facere miraculum strictè tale, ex. gr., resuscitare verū mortuos ad vitam, quod tameū Christus fecit. Præterea miracula Christi (sicut et apostolorum) nullum fraudis aut malæ artis indicium, sed potius manifestos characteres veri et divini miraculi, pra se ferant; unde etiam plurimi ad amplectendam christianam religionem per haec signa et prodiga movebantur. Nam persone, que haec mira patrabant, erant sancte, et vita porsus inculpate, prout de Christo supra, num. 27, ex instituto ostensum est; doctrina mormor et dogmata ipsa christiane religionis, ad qua confirmanda haec miracula patrabantur, nil nisi sanctitatem, et sublimitatem spirant, demoni tam invisa, ac directē tendentia ad destructionem regū diabolici, ut, ubicumque religio christiana recepta fuit, collespsit sit dæmonum cultus, et unus Deus cum detestatione dæmonum coli coptus. Præterea hāc Christi et Apostolorum miracula facta sunt inter preces et cum invocatione divini Numinis; nec unquam alii contrarie prodigis fūdere confutata: ergo prudenter dubitare non possumus, quin Christi et Apostolorum miracula fuerint vera et divina.

53. Queres IX: *An Christus ope inefabilis Dei nominis è templo Jerosolymitanō fuitē subtracti miracula fecerit?* — Resp.: Est hoc merum figuramentum quorundam Rabbinorum, qui, teste Salmerone in quoddam libello contra Christum scripto, sequentē fabulam divulgabant. Tempore Helene, inquit, que universitate Israel dominabatur, Jesus Nazarenus venit in Jerusalem, inveniente in templo Domini lapidem, in quo sederat olim Arca Domini, et erat in eo scriptum: *Sem Iam Mephoras*, id est, *nomen Dei expositum*. Qui verō illus nominis litteras addiscobat et sciebat, poterat edere miracula, quæ vellet. Sapientes verō Israel cū tinerent, ne populus diseret illud nomen, et virtute ejus abuteretur, fecerunt duos canes tereos supra duas columnas contra portam domūs Sanctuarū; et si quis ingressus litteras illius nominis didicisset, exhibant canes illi acri, et allatrabant, ita ut homo perterritus oblivisceretur nomen, et litteras illas, quas diciderat. Venit ergo Jesus Nazarenus et cū didicisset illas litteras, scriptis eas in membranā, deinde inedit erūs, et in incisōne illam inclusit, et pronuntiat nomen, nullum sensit dolorem, et reddit cutis sicut prius erat. Egressum de templo allatrabant canes acri, et quām prīmū nomen oblitus est. Veniens dominum tamē, aperto cruce extaxis membranam, et nomine illo protato coram trecentis decem adolescentibus fecit stare claudum super pedes ad probandum se natum de Virgine; sanavit etiam leprosum. Et accusatus, et datus ad regiam, coram cū mortuum scilicet per nomen Dei memoratur... volatice in eūlum coram regiū, etc. Sed, ut ait Salmeron, certe crassa est et supīna haec Judeorū fabula. Nam si unquam nomen datum est Judeis, per quod ederentur miracula, quæ vellet, cur non tempore obessisse civitatis a Tito et Vespasiano per illo nomine tuti sunt, ut non caperetur civitas, vel saltē ne captivarentur.

vel occiderentur Judezi, vel [e]ur non omnes virtute hujs nominis evolárum in cœlum, aut si non omnes, saltem aliqui? Deinde stultissimum est, et ab ignorantia historie profectum, quod Christus vixerit tempore Helene matris Constantini, vel Helene Adiabenorum regiae in Iudeo's benefice. Plura contra dictam Rabbinorum quorundam fabulam vide apud Salmeronem. Denique contra ejusdem fabulae auctores Iudeos, sic argumentor: vel ad pronuntiationem divini nominis à Christo occulè factam Deus patravit illa miracula, vel deum. Non deum, ut precedente quæstione ostensum est. Ergo ea patravit Deus; atqui Deus non potest patrare miracula in confirmatione falsi; ergo divinitas Christi, in cuius confirmationem Christus miracula patravit, non potest esse falsa; adeoque neque religio christiana, quam Christus fundavit, falsa est.

54. Quæres X: *An miracula Christi fuerint effectus naturali sui temperamento, aut sue imaginatrici virtutis et fortis imaginatio[n]is, etc?* Resp. negativè. Quamvis enim, teste Salmeronem, quidam recentiores apostatae, qui de occultâ philosophiâ libros ediderunt, Christi miracula in optimum ejus temperamento reuelerint; alii verò, duce Avicennâ (1), contendenter, aut contendent, imaginatrice virtute et cogitatione valde velementi prodigia edì posse; tamen cuivis ratione humana utenti per se patet, nomisi absurdissimè dici posse, Christum suo temperamento, aut fortis in agitatione suscitasse ad vitam mortuos, aquam in viminum commutasse, paucis panibus, atque pisibus plurimæ hominum in deserto saturasse, etc. Plura contra fabulosas illas assertiones incredulorum legi possunt apud Salmeronem, Spagnium, vel alios. Vide eliam que infra num. 65 et 66, dicemus.

55. Quæres XI: *An si partis inter miracula Christi et prodigia ad tumbam archidiaconus Parisiensis, qui Pâris dicebatur, patrata? Aut inter historiam evangelicam miraculorum Christi et historiam vampiriorum?* Resp. negativè quadam utrumque membrum. Antequam autem veritatem meæ responsionis demonstrem, obseruo quid huius questionis discutendæ ansam præbeat Genevensis philosophus Jacob. Rousseau cum aliis incredulis, qui ausi sunt, et audent, inter miracula Christi diuinam, et fictiæ illæ prodigia dicti archidiacionis Parisiensis paritatem instituere. Addit Rousseau, et ait, historiam Vampiriorum, quamvis plurimi medicorum, parochorum, judicium et magistratum testimoniis confirmata fuerit, insuper habitis eis omnibus hodiè ab omnibus sapientibus rejici; ac proin idem de miraculis Christi, licet innumera pro se habeant testi-

(1) Dux Avicenna in quartâ Sexti, posse animam humanam per fortis imaginatio[n]em, sive per intensum affectum, non solum proprium corpus, sed extra seipsum, alienum transmutare; adeò ut fortis Socratis imaginatio corpus sanum Platoni, quo velut morbo et lingue possit conficerre, vel ægrotum ad sanitatem reducere. Imò etiam credit, eadem intensa imaginatio nubes, pluvias, grandines, nives, ventos et rolique naturæ opera è cœlo posse deduci, vel cohíberi. Ita Avicennæ opinionem recenset Salmeron, loco mox citando.

monia, sentiendum. Sed, o quād infirmi, quād inanes sunt hi conatus incredulorum adversis miracula Jesu Christi! Quis enim eruditorum ignorat, neminem hominem prudenter esse, qui non perspectas habeat Appellantum secta in illis miraculis Parisi flingendas imposturas planè impias? Quis ignorat, hodiè à plerisque sapientibus illas Vampirorum apparitiones deliris adscribit? Et tamen increduli audent, ista cum Jesu Christi prodigis comparare, quis omnis aetas atque locorum sapientes, etiam ex ejus juratis hostibus confessissima esse, agnoverunt, ita ut aliud non habeant, quod opponenter, quād ut magie et arti diaabolicæ, aut furtive sublatu ex templo nomini Dei Tetragrammatu et tribuerent. Sufficerit ergo pancis animadversionibus ad propositam questionem respondere, ac incredulorum impiam comparationem miraculorum Christi cum fanaticis prodigiis ad tumbam Parisi, aut cum factis Vampirorum apparitionibus refutare.

Itaque 1^a: Prodigia ad tumulum Parisi facta in cimiterio S. Medardi contestatae quidem sunt a viginti duobus personis, sed secte Appellantum addictis. 2^a Primum omnium illorum prodigiorum in virgine nobili Le Franc dictâ patrata, falsi convictum evidenter est coram constitutis iudicibus per testimoniū omnī 40 unanimes attestations, eti non minus anteā ab illis appellantibus idem prodigium assertum fuert. 3^a Eodem tempore, quo Parisi miraculorum fama cresecbat, Semonensis archiepiscopus, doctrinæ et integritate fidei apprimeclarus, viginti duo miracula Parisi studiosè examinata, publico iudicio ut falsa, et dolis plena condemnava. 4^a Concluso semel auctoritate publicâ cimiterio S. Medardi, miracula illa mox cessarunt, nec effectum ultum honestum habueré, nec apud prudenterius quoque etiam qui de sectâ appellantium exteroquin erant, fidem ullam, sed risum tantum et indignationem retulerunt. Quanta ergo protervia et insania est, comparationem instituere inter Convulsionarios illos ad tumulum Parisi prodigia simulantes, et inter testimonia Evangelistarum de miraculis Christi Domini! Impostores illi, postquam fraudes ipsorum comprehendere et cimiterium S. Medardi muro septum fuit, ex metu, ne in manus potestatis publicæ incidunt non amplius publicè comparebant. Elapsum jam est plus quam dimidium seculum a gestis illis ad tumbam Parisi fanaticis prodigiis, et rarus de illis jam sermo est, imò aeterne oblivioni fuissent mandata, nisi annales illorum temporum eorum meminissent. E contrario, quæ potestas, quis tyrannus Apostolis silentium imponeat, ne publicè Christum, hojusque prodigia prædicarent? Quis unquam hac falsitatem convincere potuit? Quoniam factum est, ut Evangelistarum narrations et scripta de Christo ejusque miraculis à tot personis profuso etiam sanguine pro veris et divinis agitata? Proterea, sanationes agrorum ad sepolcrum Parisi, nunquā erant subiaceata et instantaneæ, quales erant illæ à Christo factæ, sed aliquot aut plu-

PARS VII. SECT. III. DE MIRACULIS CHRISTI IN EVANGELIO RECENSITIS.

rium dierum intervallum, ac diuturnæ preparationes requirebant; intra quod tempus ægri ad sepulcrum Parisi sanandi, usum medicinarum aut remediorum, quibus jam antea utebantur, continuabant. Porrò multi infirmi ad tumulum Parisi non solum sanitatem non obtinebant, sed exim pejus se habeant, quād antea, multaque prodigia, que ab initia tanquam indubitate, et ad tumbam Parisi, certò patrata divulgaabantur, postea tanquam inania et nulla rejecta sunt. Pauci, fraudes horum fanaticorum prodigiorum in dies magis patebant; et complures ex ipsis Appellantibus ea non credebant. En manifestam et multiplicem disparitatem inter miracula Christi et spuria illa prodigia, que ad tumbam Parisi patrata fingebantur. (1)

56. Porrò, quod perulgatam illam Vampirorum historiam attinet, ex eumis contestationibus aliud denim evincit ipsum medicorum decretorio iudicio hand potuit, quād communè phantasie morbum in Hungaria (2) magnis caloribus scipè astutus tunc temporibus grassetum esse; à metu promotum emendum morbum, quo plures correpi, videbantur sibi videre mortuos de nocte ad se venientes, ad sanguinem ex ipsis veni exsangudem; cuius deinde morbi sequela fuerit lenta macies, et consecutus inde mors ipsa denique. Jam verò, an etiam fuit effectus phantasie tantum, dum Christus eacum à nativitate illuminavit, dum Lazarum quadrangularum à mortuis suscitavit? etc. Ceterum, etiam si Vampiri seu mortuorum corpora reverâ surrexissem, et vivos dicta ratione infestassent (prout aliqui in Polonia respè factum esse aint), id minime inter miracula numerandum. Non enim fuit vera ad vitam resurrexit, seu reuictio animæ cum corpore (qualis erat, ex gr. illa Lazarî), sed demon corpus hominis mortui ita movit et impulsit; id quod naturalibus suis viribus potest, sicut corpora energumenorum moveat. En quād turpiter fallat, aut fallitur Genesensis ille philosophus dum cum verisimili Christi Domini miraculis inanisimis ejusmodi sensum ludibri, seu prestigias comparare audet. Hodiè vix aliqua Vampirismi memoria in urbibus Hungaria, ubi olim maximè viguisse dicebatur, restat; et homines melius edociti mirantur, si hanc de re ipsis questiones proponantur, et nesciunt, quid interrogantes ex ipsis rescribent. E contrario de miraculis Christi mundus hodiè perinde certior factus ac convictus est, ac erat-tempore Tiberii et Neronis, ut Cl. de Feller recte ait.

57. Quæres XII: *An si partis inter miracula*

(1) De fætis hisco prodigis, quæ ad tumblam Parisi patrata dicebantur, eruditè scribit Cl. Bergier in opere, cui titulus: *Certitude des preuves du Christianisme*, part. I, chap. 6, § 5, ubi etiam plures alios auctores, qui de lisdem prodigiis annotationes scripsero, citat.

(2) Observat tamen eruditissimus de Feller in suo Philosoph. Cathesis. tom. 2, n° 515, pag. 210 edit. Leod. 1805, et sit, errare illos, qui putant, Vampirum tantum in Hungaria, Polonia et Moravia reperi; singulare enim prorsus illius exemplum etiam narrati in fine P. Labat in gallicis insulis satis in Ameriç, t. 4, p. 157, edit. Haag. an. 1724.

Christi, et prodigia Apollonii Thyanæ, qui præter varia alia stupenda prodigia, etiam mortuam puellam resuscitavit ad vitam, teste Philostrato, sicut etiam alia mortuorum resuscitationes à gentilibus factæ sunt. 2^a Aut inter miracula Christi, et miraculos sanationes, quæ Vespasianus imperator (testo Tacito et Suetonio) Alexandri eidem genili cœco visum, et allici infirmar manus usum restituit. 3^a Aut inter miracula Christi, et prodigia Aesculapii. Resp.: 1^a Valde absolum et paradoxum est, quod increduli tam facile narrationi de prodigis Apollonii Thyanæ, Vespaiani, Aesculapii, aliisque ejusmodi profanis historiis assensum prebeant, spiritus inquam, illi fortes, qui miracula Christi et Apostolorum tanto numero ac celebritate palam editis, tam presentium numero, et ipsorum scriptorum gentilium et Judaicorum testimonio roboratis praefactè fidem abuent. 2^a Nulla prorsus est partis inter miracula Christi, et prodigia illa, que adversarii à gentilibus patrata affirmant. Nam prodigia Apollonii Thyanæ sunt confita, aut erant tantum prestigia diabolica, prout ostendit Eusebius Cesariensis adversus Hieroclem, et Hædus (1), qui tria lucenter demonstrat, 1^a quod Apollonius iste fuerit homo intolerabilis arrogans, et impurissima idolatriæ doctor, unde facile concludes, qualia fuerint ejus miracula (2); 2^a quod nulla Philostrati, nulla eorum, que de Apollonio scripti, monumentorum auctoritas sit; 3^a quod tota Apollonii historia non nisi romanensis fabula sit, à Philostrato (qui integro seculo aut ultra post Apollonium vixit, et nullum historiam sua vadem sistit, nec testem nominat) ingenii ostendandi, et ethiicis principiis gratificandi studio confita, quo invalescentem Christi fidem fictio hoc simulacro sufflamaret. Ceterum resuscitationem mortuæ puellæ ab Apollonio factam, Philostratus duntaxat ut dubium narrat. Vapor enim ex vultu puellæ, que ante subite mori visa esset, surgebat, et ros de celo cedebat, quo facile factum est, ut ex deliquio revocaretur. Vide etiam hæc de infra, num. 94, in subjectâ notâ. Porrò tam ad hanc, quād ad alias mortuorum resuscitationes à gentilibus factas, generatim respondeo, et dico, eas vel esse fabulosas, vel non fuisse suscitations verè mortui, sed homines illos tantum fuisse apolecticos, vel synopticos, aut alio simili morbo, qui ægros facit apparentes mortuos, laborantes, prout eruditæ et solidè per varia exempla ostendunt Medina, et Salmeron. Aliud est de miraculis Christi Domini, ex gr. de resuscitatione Lazari quadrangulari, et iam fotentis, ut infra, num. 85, 95, pluribus ostendemus.

58. Quod attingit factum Vespaiani imperatoris, non desunt, qui diligentius in rei veritatem inquirent, ut Csapodius, plures fraudis characteres in totâ hæc narratione proferunt, nimis adulationem ex parte Alexandrinorum ad obtinendam à dicto imperatore vectigalium immunitiōnem, indulgentiam ad hanc simulationem ex parte Vespaiani ad stabilendum

(1) In Demonstr. evang. proposit. 9, cap. 147.

(2) Vide supra, num. 48, ubi note, quibus vera miracula a falsis discernuntur, recensentur.

imperium, quod recens adierat, mendacia sacerdotum, qui imperatori huic fictioni repugnanti persuadere conati sunt, ipsum Serapideum (quem Egyptii ut deum celebant) jussisse, agros ab eo sanitatem postulare. Similiter Baronius ad annum Christi septagesimum censem, illa Vespasiani miracula conficta fuisse vel studio Apollonii Thyancl, qui eo tempore Alexandriae commorabatur, vel malitia Iudeorum, quorum pariter magnus numerus in eadem urbe tunc erat, adulari Vespasiano volentium tanquam Messie qui jam adveniret, eidem applicando, quo ex Scripturis noverant predicta esse de Jesu Christo, et que viderant contingisse in vero Christo, quem ipsi pro sua perfidia noluerunt recipere. Idem consuit Fleetwoodius apud Trevalianos, ann. 1703, art. 189, et Huetius, cuius hoc de re verba sunt ista in Demonstr. Evang. prop. 9, cap. 59: « Mirifica illa quidem Vespasiana opera, quibus caco cuidam visione restituisse, et alium manu aegrum sanasse fetur, a subdolis Egyptiorum artibus videntur profecta, inter quos acta res est. Fama accepérant illi fortassis à Judeis, quorum multitudine ingens erat Alexandriae, Josephann (nempe Judeum) sacra quedam oracula Vespasiano accommodasse.... que in Iudeorum Messiam conveniebant. His ne in adulatoria arte concederent Egypti, Deum facere, divina virtus operi ei affingendo, voluerunt, quem Judei Messiam fecerant. Cum ergo inadassissent, Jesum cæcum illito oculis sputo sanasse, et claudos ac debiles morbo liberasse, duos..... surborant, quasi ille manus, hic oculus captus esset. Verum Vespasianus primò irridente, aspernari, verba sunt Taciti Hist. 4, cap. 81, quippe fraudem et palparem sentiens; tandem vocibus adulantibus in spem induci; medicis præservit rem fieri posse suadentibus, quippe doli fortassis consciis, cum dicentes, huic non esse excusam vim lunilis, et reditum, si pellerentur obstantia; illi elapsos in pravum artus, si salubris vis adhibuerint, posse integrari. Agnosci, lector, simulatos morbos, quales illi sunt mendicorum aeruscatorum, qui ad movendam misericordiam agrorum habitu se componunt. Re intellæct, Vespasianus falsis morbis falsam medicinam adhibuit alterius calcata manu, insputatis alterius oculis. » Ia Huetius. Alii, ut Cl. Pichler, præstigias demonis illi intercessione suscipiant, quatenus is organa oculorum, et manus ceteroquin integra, iterum reliquerit expedita ad suas actiones, ad quas, Deo permittente, eadem ante impedierat, quâ ratione nec cæcus, nec manu aeger proprii sani fuerint, quasi alter visum jam deperditum, alter nervos manus jam dissolutos recuperaverint, sed liberati solim a appositis per demonum impeditamentis. Ceterum commemorare has qualescumque demum Vespasiani miras operationes est novum argumentum pro veritate miraculorum Christi affere. Ille enim cur nam ab ethnici vel Iudeis confitebitur sibi ipso primo Ecclesiæ seculo, nisi ad elevanda miracula Christi? ergo hoc erant communiter tunc cogniti et admissa ut vera.

59. Denique Esculapii mira sanaciones effectus

erant merè naturales. Sacerdotes enim Esculapii omnes medicam callebant artem; unde merito Arnobius seculi tertii scriptor, factus è gentili Christianus, vanitatem horum prodigiiorum, lib. advers. Gentes ostendit, et inter alia ait: *Beneficia ista rerum sunt non sunt curantum potestates.* Dein multa in fictis Esculapii prodigijs per fraudem et dolus gesta esse, adeò perulgatum apud Graecos erat, ut Aristophanes in Pluto, actio. 3, scen. 2, casdem fraudes facet traduxerit; idem exprobant gentilibus Christiani apud auctorem Homil. Clement., et Origenes contra Celsum, lib. 3, graviter confirmat. Porro nostram suspicionem quidò in Esculapii prodigiosis sanationibus frus et dolus adserit, illud confirmat, quia in omnibus his curationibus legitur intercessisse oraculum, scilicet sacerdotum responsum, vel futuri aliquod somnum tanquam à Deo immisum, quo jussi fuerint agri quodam peragere ad obtinendam sanitatem, quam querant.

60. Scholion. Quamvis prodigia Apollonii Thyancl, Vespasiani et Esculapii ob atlatas rationes merito negaverimus fuisse vera miracula; idèo tamen non universaliter negamus, ab homine gentili, aut heretico unquam fieri posse miraculum. Potest enim etiam à tali infidelis miraculorum fieri in commendationem aliecius virtutis, vel veri aliecius degnatiss. Sic vestalis quedam virgo, ut suam pudicitiam probaret, aquam cribro tulisse in Capitolium dicunt; de quo facto S. Thomas, de Potentiâ, q. 6, art. 5, ad 5, ita loquitur: *Non est remotum à veritate, quid in commendationem castitatis Deus verus per suos Anglos bonus hiujusmodi retentionem aquae per miraculum fecisset.* Similiter miraculo Pauli episcopi Novatianum aqua baptismalis ad presentiam Judei baptismum irrisur evanuisse legitur, quo miraculo confirmatus est verus fidelis articulus de baptismô; si tamen credendum est Socrati, qui hoc factum narrat lib. 7, c. 17; sed ipse met de heresi novatianista suspectus est.

61. Quares XIII: *An Christus miracula in divinitatis sua confirmationem patravit?* — Respondeo affirmativè. Vespasianus falsis morbis falsam medicinam adhibuit alterius calcata manu, insputatis alterius oculis. » Ia Huetius. Alii, ut Cl. Pichler, præstigias demonis illi intercessione suscipiant, quatenus is organa oculorum, et manus ceteroquin integra, iterum reliquerit expedita ad suas actiones, ad quas, Deo permittente, eadem ante impedierat, quâ ratione nec cæcus, nec manu aeger proprii sani fuerint, quasi alter visum jam deperditum, alter nervos manus jam dissolutos recuperaverint, sed liberati solim a appositis per demonum impeditamentis. Ceterum commemorare has qualescumque demum Vespasiani miras operationes est novum argumentum pro veritate miraculorum Christi affere. Ille enim cur nam ab ethnici vel Iudeis confitebitur sibi ipso primo Ecclesiæ seculo, nisi ad elevanda miracula Christi? ergo hoc erant communiter tunc cogniti et admissa ut vera.

62. Quares XIV: *Si Christus tam manifesta miracula in confirmationem divinitatis sua et divinitatis missionis sue edidit, cur Judei ea videntes, et Romani, aliquæ gentiles ea audientes, in Christum non crediderint. Nam cum ipi demum, Christum verum Deum esse, clare, quædam Christus in terris degebat, non agnoverint.*

— Resp. 1^a, et quero ex adversariis: Si tam manifesta est virtus pulchritudo, tam justa ejusdem officia, cur non omnes homines, deserti vitis, eam juuet studiis sequuntur? nimurum ardua ad superius via est, facilis verò et præcepta descensus avenir. Idem dicendum ad questionem, cur non omnes ex Iudeis et gentibus in Christum crediderint, ejusque religionem amplexi sint. 2ª Inprimis dico, idèo plurimos ex Iudeis in Christum non credidisse, quia ipsi obstinat voluntaria cæcitas, necnon invidia, et Christum calumniandi desiderium, aliaque prejudicia populi Iudei.

PARS VII. SECT. III. DE MIRACULIS CHRISTI IN EVANGELIO REGENSITIS.

Christus ei (demonibus) innotuit, quantum voluit; tantum autem voluit, quantum oportuit.

65. Queres XV: *Cur Christus, si vera miracula in confirmationem sua novæ religiōnis fecit, ea non raro, et quandoque etiam minitans (Matth. 9, 30, Marc. 1, 45) prohibicerit publicari?* — Resp.: Malitiosus hoc incedulorum. (1) dicitur adversus Christum et christianam religionem facile refutari, si ad sequentes observations attendamus. Quamvis Christus non omnia sua miracula tunc, quando ea patravit, propagari voluerit, tamen certum est, quid sepius divinitatem suam et divinam missionem suam miraculis publicatis patratis confirmarit, ut supra, sect. 2, num. 25, 30, jam ostendimus.

Quando autem quedam miracula sua populari veuit, id factum est vel ad prebendum nobis modestius exemplum, vel ad declinandum initio prædicatiois hostium invidiam, vel ad divinam missionem suam paulatim et quasi per gradus demonstrandam, vel deum ob aliam aut alios peculiares fines à divino Salvatore sapientissime intentos. Sic Marc. cap. 1, v. 43 et 44, vetuit Christus leproso, ne sui sanationem manifestaret, priusquam secundum legem à sacerdotibus sanus fuisse pronuntiatus; quia Iudei sacerdotes pro sua in Christum invidia facile potuerint eum à leprâ mundatum non esse, pronuntiare, si publica hujus proligiose sanatione fama hominem hunc antiverisset. Non igitur Christus leproso illi interdicti euagationem hujus miraculi in perpetuum, et pro omni tempore, sed vetuit tantum, non id dicere, priusquam stetisset coram sacerdotibus, et ab ipsis secundum legem sanus fuisse recognitus et pronuntiatus. Ait illi Jesus: *Vide nemini dixeris, sed vade, ostende te principi sacerdotum, Marc. 1, 44.* Volebat scilicet Christus non solum legis Mosaice custos videri, sed intendere etiam suo miraculo omnem conciliare fidem et auctoritatem ab ipsomet sacerdotibus, atque ita postea illud placit fieri.

Cum autem Matth. cap. 9, v. 50, Christus duobus cœcis à se domum reverso illuminatis communatus est, vide te ne quis sciāt; id fecisse censendus est, quia hoc silentio omnem calumniam et cavillationem ansam præcidere voluit. Cum enim hoc miraculum privatim et vel in occulto patratuerit, potuisset doli aliqua suspicio oriri, quasi duo illi homines subornati fuissent à Christo aut eis discipulis, ut se et cœcos et à Christo illuminatos simularent. Haec suspicionem et calumniam declinaturus amantissimus Servator vetuit, miraculū hoc evulgi, certus, alia miracula, quæ in publico fecerat, et quotidie palam operabatur, abunde sufficere ad demonstrandam suam divinam missionem.

Porrò, dum Christus Marc. cap. 8, v. 26, exco prope Bethsaidam sanato dixit: *Vade in domum tuam, et si in vicum introieris, nemini dixeris, specialis hujus*

(1) Ex numero horum incedulorum, teste D. Leiland, etiam est auctor scripti, cui titulus: *Religio christiana non fundata ratione. Das Christentum nicht gegründet auf Beweis.*

prohibitionis ratio colligitur tum ex ipsius miraculi circumstantiis, tum ex Bethsaitarum indeo. Nam licet cœcus Christi in vico Bethsaita oblatus fuerit, eum tamen non sanavit, nisi extra vicum, et sanationem evulgaris vetuit, quia hujus miraculi cognitione fraudare Bethsaitas voluit, ut pertinacem illorum animum plectret, juxta illud pridem ante se de Bethsaitis dictum, Matth. 11, v. 21: *Vox tibi, Corozain, vox tibi, Bethsaita, etc.* Indigni enim erant Bethsaitae, qui nova viderent miracula, quibus otiosa fuerant vetera. Nolebat enim eos testes hujus miraculi habere, quos parum fideles agnoverat, ut Salmeron ait, addens adhuc aliam rationem, cur Christus cœcum illum *extra vicum eduxerit*, cœque sanato prodigiosam hanc sanationem propalare in vico prohibuerit; quia minirum idem miraculum coram paucis voluit facere, et jactantie fugiendo exemplum prodigiosum.

Denuo Matth. 12, 15 et 16: *Secuti sunt eum multi, et curavit eos omnes, et præcepit eis, ne manifestaret eum facerent.* Quia ultime verba duplicit modo intelliguntur. Nam 1° prodigiosas has sanationes Christus evulgaris prohibuit, ne scribas et phariseos, quos jam in mortem sum conjurasse noverat, Matth. 12, 14, irritaretur. Noluit enim momenta a Patre suo praefinita prævertere, aut inimicis suis, 2° augendi ansam præbere. Confirmatur haec responso ex eo, quia S. Matthæus, ibid., v. 17, addit verba Isaiae, quibus Messia modestia et mansuetudo describitur: *Non contendet, neque clamabit, etc.* Iaque Christus moderationis causâ auffugit, et latere voluit. 3° Hac verba: *Ne manifestaret eum facerent, etiam cadere possunt in personam Christi, et in locum, quo confugerat, ita, ut sensus sit: Ne manifestarent ejus personam et fugere locum.* Sic enim tota fert historica series. Pharisæi sabbatum violatum indignantes, consilium Christi perderunt in eum; eorum furor ut se subducant Christus, recessit; secuti autem sunt eum multi, quos curavit. Ex his primum est concludere, Christum eisdem, et turbae ipsum comitanti prohibuisse, ut locum proderent, in quem cesserat. In peculiares rationes, ob quas Servator optimus merito ac sapienter quedam miracula sua evulgaris, dicto modo et in recensit circumstantiis prohibuit; quamvis ceteroprinus publico et compromis illustris miracula in confirmationem sue divine doctrina fecerit.

4° Quæres XVI: *Cur scriptores ethniæ de miraculis Christi tam copiosis, publicis, et stupendis silent?* Resp.: Falsum est, ethnici de gestis et miraculis Christi penitus siluisse. Contrarium enim jam supra, sect. 2, q. 2, num. 22, 24, a nobis ostensum est: *Ubi etiam rationes addite sunt, cur non mirandum esset, etiam si illis siluisserint.*

5° Quæres XVII: *An miracula Christi ab Evangelista narrata, reapsè facta sint, ac proin in sensu littorali inteligi debent, et tanDEM sint narrationes allegoricae, symbolicæ, atque propheticæ, ut Woolstonus contendit?* Resp.: Miracula Christi ab Evangelistis recensita, reapsè patrata sunt, et contraria Woolstoni doctrina est impia ac destabilius. Ut id clarius pateat,

notandum est, quod Woolstonus in libro à se edito an. 1727, cuius inscriptio haec est: *Discursus de miraculis Salvatoris nostri in ratione ad presentem controverson, etc., asservare ausus sit, sensum littoralis miraculorum Christi, contradictionem involvere, et hoc de causa aut nullo modo, aut saltem non ea ratione, que vulgo creduntur, illa patrata fuisse, sed esse narrationes allegoricas, symbolicas atque propheticas.* Conatur autem hoc assertum duplice argumento evincere. Primum est, Patres antiquissimos et maxima venerando negasse sensum littoralis miraculorum Christi, ab Evangelistis recensitorum; alterum est, eadem miracula Christi, si in sensu littorali accipiuntur, absurdæ et contradictoriae involvere. Quid attinet secundum argumentum, id alibi per dectum refutabimus; quod verò ad primum spectat, sciendum est, quod Woolstonus copiosa testimonia antiquorum Patrum in medium proferat, ostensurus, eos negasse sensum littoralis miraculorum Christi; quia minirum sensu littorali addebant abundantem et perfidientem sensum spiritualiter ac mysticum. Si Patres sequi velimus, inter alia Woolstonus ait, *evangelica historia non est habenda pro verâ reali historia... Historia vita Jesu est duntata emblematica seu symbolica representatio spiritualis vita Jesu in animalibus hominum.* Verum, teste D. Joan. Leland (1), certum est, aliquo à viris eruditis, qui Woolstonum refutaverunt, luculentè demonstratum, quod Patres illi sensum littoralis et historicam veritatem gestorum Christi presupposuerint, et eidem deinde tangam fundamento allegoricas suas et mysticas expositiones inadieferint. Hac autem de causa affirmare, Patres veritatem historicam gestorum et miraculorum Christi voluisse incipiari, extrema audacie et invercende: fraudulentè assertum est. Id haud dubie agnovit ips. Woolstonus, qui in compluribus Patrum citationibus commissæ frandis convictus est. Ostensum enim est, teste eodem D. Leland loc. cit., quod libros Patrum tangam genuina horum opera citet, quem tamen possunt habent pro spiritis et suppositis; quod falsis interpretationibus et illicetis interpolationibus ac mixtionibus verborum omnia tentari, ut genuinum sensum citatorum auctorum vitaret; imo quod interdum eorum textus in sensu iisdem omnino contrario exponat; id quod facile patuerit, si Woolstonus integrus Patrum textus, et non mutilatus attulisset. Præterea, ut Cl. Udalricus Reis (2) recte ait: *SS. Patres (de miraculis Christi loquentes) sensum littoralis manifestè adstruant; tum quia fatetur, vera à Christo facta esse miracula; tum quia ex illis divinitatem religionis christianæ communiantur. Sed et ratio seidens persuadet, allegata paulo ante Christi opera in sensu littorali accipi debere; ac etiam de illis siluisserint.*

(1) In opere suo ex anglico in germanicum verso, hoc titulus: *D. John Lelands Abriss der normannischen Deutschen Schriften, etc.*, Hannover 1755. Latinum D. Joan. Lelandi recensio precipiorum scriptorum de Gestis editorum, Hannoveræ, 1755. Epist. VII, seu artic. Woolstonus.

(2) De veris, falsisque miraculis, p. 2, sect. 4, cap. 1, § 156.

PARS VII. SECT. III. DE MIRACULIS CURISTI IN EVANGELIO RECENSITIS.

prout reverè fuisse gesta, prout ab Evangelistis referuntur. Nam neque mortuus vivere, neque paraliticus ambulare, neque cœcus videre, talemque in seculo mutationem experiri potest, nisi rapè vivat, ambulet atque videat. Nec possibile est, ut alii convincantur, hoc factum esse, nisi ejusmodi homines vivere, ambulare, at videre omnino perspectum habeant. Atqui tunc illi, in quibus haec miracula sunt producta, vivendi, ambulandi, atque videndi contulit, longo tempore probatur; tum etiam illi plurimi, ac vel maximè Christi hostes, de factis id genus mutationibus plenè convicti fuere. Praetclarè hoc de inter alias SS. Patres disserunt Arnobius l. 6 contra Gentes, qui prout jure optimo consuli meretur. Hucusque laudatus auctor. Vide etiam que nos alibi (1) hoc de re dimicimus.

6° Corollarium. Ex dictis patet, falsum quoque et impium esse assertum auctoris Cogitationum philosophiarum, § 50 et seq., ac aliorum incredulorum, qui dicunt, miracula Christi non fuisse facta realia, et physica, sed meras sensuum illusiones. Contrarium enim evidenter constat ex illis que numero 65 modo diximus, et ex auctoribus hoc numero citatis. Profecto impossibile est, ut illa omnia tam in iis qui senati aut resuscitati sunt, quam in illis, qui testes horum prodigiorum oculati erant, per meram sensuum illusionem evenerint. Certè, si vel minima deceptio locum habuisset, id Christo, ejusque discipulis Pharisæi aliis que Judei exprobrabant; neque necesse fuit, ut ille ad calumniam congeruent, dicentes, Luc 11, 15: *In Beelzebub principe demoniorum ejicit demona.* Præterea scrutente incredibili historiam evangelicam de resurrectione Christi, illuminatione cœci natu et Lazarii resuscitatione; videbamus manifestè, in publicis hisce factis ne quidem potuisse ullam sensuum illusionem, aut aliam quamcumque fraudem intervenire.

CAPUT III.

De miraculis Christi sigillatum consideratis.

6° Quæres. XVIII: *Quid ad incredulorum dictaria, quibus primum miraculum Jesu Christi mutationis aqua in vinum, in nuptiis in Cana Galileæ, impugnat, respondendum sit?* Antequam haec questio distinctius resolvatur, notandum est quod increduli contra narrationem evangelicam hujus primi miraculi à Christo patrati, varia opponant. Nam 1° Woolstonus (2) ait, sibi probable non videri, Christum seviris gravibusque moribus viventem nuptiis interfuisse, presertim cum in nuptiis celebritate apud Judæos magna fuerit morum licentia. 2° Auctor de l'Historie critique de J.-C., teste Cl. Bullet (3), miratur, quod S. Jean, cap. 2, v. 8, 9, in describendo hoc miraculo spon-

(1) Vide supra sect. 2, num. 22 et 23, ubi præcipue notandum testimonium Quadrati, qui ex philosopho ethnico factus est christianus, et de veritate miraculorum Christi prædicare testatur. Item vide sect. 5, num. 51 et 52.

(2) Ita testatur Cerboni theol. revelat. tom. 2, 1, 5, quest. 1 art. 2, § 2, num. 6.

(3) Réponses critiques, tom. 2, pag. 295, édit. an. 1819.

(4) Verba Horii in opere inscripto: *Horus, oder Astrognostisches Endurtheil... über Jesum und seine Jünger*, in 2 editione an. 1784, pag. 550, sunt hec: *Auf der Hochzeit zu Cana bestand jener gute Wein, welcher Wasser gewesen seyn soll, wohl hauptsächlich nur aus dem Saft süsser Früchte, den Jesus in die Krüge goss, und dann Wasser hinzu gießen ließ.*

(5) In uno Dictionario philosophico, artic. Christianismus.

(6) Vide Bullet opere citato, tom. 1, num. 64.